

ผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการตระหนักรู้ทางสังคม ของเด็กปฐมวัย

THE EFFECTS OF CREATIVE DRAMA ACTIVITIES ON SOCIAL AWARENESS OF YOUNG CHILDREN

ศุภมาส ลิ้มวัฒนพงศ์^{1*}
Supamas Limwattanapong^{1*}

Received : 3 August 2021

Revised : 3 March 2022

Accepted : 18 April 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยชายและหญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนวัดเขยงเขต จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ จำนวน 6 สัปดาห์ และแบบสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการเคารพผู้อื่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเคารพผู้อื่น รองลงมาคือ ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คำสำคัญ: ละครสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ทางสังคม เด็กปฐมวัย

¹หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ปฐมวัยศึกษา),

สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร

¹Master of Education degree program (Early Childhood Education),

Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: supamas.li@ku.th

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the social awareness of young children who participated in creative drama activities. The subjects used samples in the study was the 30 boys and girls, which was purposive sampling, aged between 5 - 6 years old. They were studying in the kindergarten level 3, second semester of academic year 2019 at Watkhienkhat School, PathumThani. A specific sample of 30 people. The tools used in this study It has a Item-Object Congruence Index: IOC of 3 experts with a consistency value between 0.67 and 1.00. The tools in this study were creative drama plans for 6 weeks and social awareness behavior observation form for young children which consists of 2 aspects as empathy, and respect for others. The data were analyzed by mean, standard deviation and content analysis.

The result of the study revealed that young children who have been attended creative drama activities have higher social awareness behaviors than before the experiment. Respect for others had highest average score, followed by Empathy.

Keywords: Creative Drama, Social Awareness, Young Children

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การศึกษา การแพทย์ และสาธารณสุข เป็นต้น โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทำให้โลกนั้นแคบลง ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้มีการศึกษา วิจัย ประดิษฐ์ และคิดค้นสิ่งต่าง ๆ มาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ในการดำรงชีวิต บุคคลจึงต้องปรับตัวให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ ที่ดีขึ้น เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงท่ามกลางปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ ต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) เป็นองค์กรทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1994 มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ หรือ Social and Emotional Learning (SEL) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของเด็กตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนถึงเกรด 12 โดยการผสมผสานทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมในชีวิตประจำวันที่มีความท้าทาย CASEL เป็นองค์กรที่ส่งเสริมความสามารถในการรับรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งการรับรู้ที่กล่าวมานี้ มีความสามารถหลัก 5 ประการ ประกอบไปด้วย การตระหนักรู้ในตัวเอง (Self-Awareness), การบริหารจัดการตัวเอง (Self-Management), ความรับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองเลือก (Responsible Decision-Making),

ทักษะด้านความสัมพันธ์ (Relationship Skills), และการตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) เป็นต้น (Casel, 2019) การตระหนักรู้ทางสังคมเป็น 1 ใน 16 ทักษะจำเป็นของมนุษย์มีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครอบคลุม โรงเรียน และชุมชน จำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะทัศนคติ และพฤติกรรมที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญ รวมทั้งกระบวนการคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นให้เป็นไปอย่างมีคุณธรรมและเอื้ออาทร (ณิชากร ศรีเพชรดี, 2562)

การตระหนักรู้ทางสังคม เป็นความสามารถในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในด้านความแตกต่างที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม บรรทัดฐานของแต่ละสังคมที่มีความซับซ้อน ประกอบไปด้วย การเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และการเคารพผู้อื่น เป็นต้น (Casel, 2019) สอดคล้องกับ Massachusetts Standards for Preschool & Kindergarten (2015) ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ทางสังคม เป็นการรับรู้และเข้าใจพฤติกรรมและมุมมองของผู้อื่น และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย โดยแสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการเคารพผู้อื่นอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางอารมณ์และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สามารถส่งเสริมได้หลายวิธี เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง การลงมือทำกิจกรรมกลุ่มย่อย การสร้างแบบจำลองพฤติกรรมเชิงบวก การทำกิจกรรมแบบร่วมมือกับครอบครัว การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก การเล่นเกมและหุ่น การใช้ละครและการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการ (2561) กล่าวว่า การแสดงละครเป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการลำดับเรื่องราว การเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือเรื่องราวจากนิทาน การใช้ภาษาในการสื่อสารของตัวละคร เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะของตัวละครที่เด็กสวมบทบาท สอดคล้องกับ สมาคมสร้างสรรค์ไทย (2548) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทักษะทุก ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเข้าสังคม ระเบียบวินัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเกิดเจตคติที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการนำละครสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ละครสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสมมติบทบาทหรือการแสดงละคร ภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย และเน้นอิสรภาพในการคิดและการแสดงออกของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถแสดงออกซึ่งจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ทักษะในการแสดงออกทางร่างกายและภาษา ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ตีความหมาย ตลอดจนทักษะของการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งทักษะการจัดการปัญหา เพื่อที่จะให้เด็กเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นการเรียนรู้ นั้น ๆ (ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2545) บางครั้งละครสร้างสรรค์ก็ใช้เรื่องหรือนิทานเป็นจุดเริ่มต้น เพราะในเรื่องที่ต้นนั้นจะต้องมีโครงสร้างที่ดีด้วย ซึ่งจะช่วยให้เป็นกรอบสำหรับการแสดงที่มีทิศทางและมีความหมาย แต่บางครั้งละครสร้างสรรค์ก็เริ่มจากแรงจูงใจอื่น ๆ เช่น ข้อเท็จจริง รูปภาพ วัตถุสิ่งของ เสียงต่าง ๆ ดนตรี บทเพลง บทกวี ปริศนาคำทาย หรือธรรมชาติรอบตัว เป็นต้น

(ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2546) การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำนิทานมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของละครสร้างสรรค์ โดยเลือกนิทานเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างง่าย เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับเด็กผ่านตัวแบบในนิทาน (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, 2549) สอดคล้องกับ ทฤษฎีสังคมเชิงปัญญาของ Bandura กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้อื่นกระทำ หรือเรียนรู้โดยการเลียนแบบจากตัวแบบ (พัชรี ผลโยธิน, 2558) ดังนั้นนิทานที่จะนำมาใช้ในละครสร้างสรรค์นี้เปรียบเสมือนตัวแบบเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้เด็กได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคม ช่วยปลูกฝังการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการเคารพผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย เพื่อให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่าตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ผู้ศึกษาในฐานะครูผู้สอนได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก จำนวน 30 คน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขียนเขต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า เมื่อมอบหมายให้เด็กในชั้นเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้เท่าที่ควร จึงต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น นำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตให้เด็กสามารถแสดงออกทางอารมณ์และสังคมได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นของมนุษย์มีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยการปลูกฝังการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการเคารพผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยในเรื่องการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนวัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และแบบสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ในประเทศศึกษาเอกสารของ ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2546) และต่างประเทศศึกษาเอกสารของ Saracho (2019) Akdeniz (2016) และศึกษางานวิจัยของ Cetingoz (2010) เกี่ยวกับการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เพื่อนำใช้ในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

1.2 ศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

1.3 กำหนดเนื้อหาสาระและเรื่องในการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดเป็นกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากหน่วยการเรียนรู้ นิทานที่นำมาเป็นตัวแทนมีความแปลกใหม่และน่าสนใจ มีเนื้อหาสอดแทรกพฤติกรรมที่ดีของตัวละครทางสังคม จำนวน 6 สัปดาห์ จำนวน 18 แผน

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำ

1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ฉบับร่างที่ปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาหาความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

2. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมและการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยของ Casel (2019) Massachusetts Standards for Preschool & Kindergarten (2015) และ Ministry of Education Republic of Singapore (2013) ถึงคุณลักษณะของการตระหนักรู้ทางสังคม และศึกษาแนวทางการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปปรับใช้ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมและการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.2 ศึกษาตำรา เอกสารจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมและการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.3 ผู้ศึกษาได้พัฒนาแบบสังเกตพฤติกรรมและการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการเคารพผู้อื่น แต่ละด้านแบ่งออกเป็น 3 พฤติกรรมย่อย

2.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมและการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และทำการปรับปรุงตามคำแนะนำ

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาหาความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ทำการสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลด้วยตนเองวันละ 6 คน ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และเล่นตามมุม แล้วบันทึกผลการสังเกต

2. ทำการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแผนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ เวลา 09.00 น. - 10.20 น. แล้วบันทึกผลที่เกิดขึ้นหลังแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในแต่ละวัน

3. ทำการสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลด้วยตนเองวันละ 6 คน ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และเล่นตามมุม แล้วบันทึกผลการสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยในภาพรวม ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

(N=30)

การตระหนักรู้ทางสังคม	μ	σ
ก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	7.53	1.27
หลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	15.4	1.99

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมในภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.27 และหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.99 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันพบว่า หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม โดยทั้ง 2 ด้านมีคะแนน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยรายด้านก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

(N=30)

ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	μ	σ
ก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	3.70	0.83
หลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	7.63	1.12
ด้านการเคารพผู้อื่น	μ	σ
ก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	3.83	0.64
หลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์	7.76	1.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกตามรายด้านที่สังเกต 2 ด้าน หลังได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่า

1. ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ก่อนการจัดกิจกรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 และหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันพบว่า หลังการจัดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในภาพรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

2. ด้านการเคารพผู้อื่น ก่อนการจัดกิจกรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 และหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันพบว่า หลังการจัดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการเคารพผู้อื่น ในภาพรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ การบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ขณะการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผู้ศึกษาได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคม แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ (1) การแสดงออกถึงการรู้ว่าแต่ละบุคคลมีการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่ต่างกันในแต่ละสถานการณ์ (2) การแสดงออกถึงการเข้าใจการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านการใช้คำพูดและแสดงออกผ่านสีหน้า ท่าทาง และ (3) การแสดงออกถึงการตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่น เพื่อน ครู ซึ่งผู้ศึกษาขอรายงานพฤติกรรมที่สังเกตเป็นรายสัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1-2 ในสัปดาห์แรกครูดำเนินกิจกรรมโดยการเล่านิทานเรื่อง “สมาชิกใหม่บ้านต้นไม้ 10 ชั้น” ให้เด็ก ๆ ฟัง และสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับตัวละครและเรื่องราวในนิทาน เด็กส่วนใหญ่สามารถบอกเหตุการณ์สำคัญในนิทานได้ แต่ยังไม่สามารถบอกอารมณ์ความรู้สึกและการแสดงออกของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ จากนั้นเด็กแต่งนิทานร่วมกันอย่างอิสระ แต่เนื่องจากเป็นกิจกรรมครั้งแรก เด็กยังไม่เข้าใจขั้นตอนของการแต่งนิทานร่วมกัน ครูจึงใช้คำถามกระตุ้น เช่น

อยากให้ตัวละครใดบ้าง อยากให้ตัวละครมีลักษณะอย่างไร อยากให้ตัวละครมีความรู้สึกอย่างไร มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้น และนิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดอย่างไร เป็นต้น เด็ก ๆ ยังคิดไม่ออก ในช่วงแรก ครูจึงให้ลองนึกถึงนิทานเรื่องที่ได้อ่านไป เด็กจึงเริ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกันได้เพิ่มขึ้น หลังจากเด็กทำกิจกรรมแต่งนิทานร่วมกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการแต่งนิทานร่วมกันว่ามีขั้นตอนอย่างไร พบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขและวางแผนอย่างไร และให้เด็กวาดภาพเกี่ยวกับตัวละครที่ตนชื่นชอบ พร้อมกับเล่าผลงาน เด็กส่วนใหญ่สามารถวาดภาพตัวละครที่ตนชื่นชอบและบอกอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ แต่ยังไม่สามารถบอกหรืออธิบายที่แสดงให้เห็นถึงการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เช่น เมื่อครูถามว่า “ทำไมคุณกบถึงดีใจคะ” เด็กตอบว่า “คุณกบมีความสุขอยู่ครับ” เป็นต้น ดังนั้นครูอาจใช้คำถามหรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเด็ก

สัปดาห์ที่ 3-4 ในสัปดาห์ที่ 3 หลังจากทีครูเล่านิทานเรื่อง “ความลับของอลัน” แล้ว เด็กร่วมกันแต่งนิทานเรื่อง “สุนัขจิ้งจอกจอมโมโห” และเด็กช่วยกันทบทวนเนื้อเรื่อง เพื่อนำมาจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ในขั้นตอนต่อไป ในระยะนี้สังเกตได้ว่า เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น เริ่มมีการวางแผนร่วมกัน และทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น กลุ่มจัดเตรียมตัวละคร เด็กส่วนใหญ่สามารถทำท่าทางของตัวละครที่สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกออกมาได้มากขึ้น เช่น น้องเอทำท่าทางเป็นจระเข้ก๊สับได้สมบทบาท น้องบีทำท่าทางเป็นต้นไม้ออกมาได้พลิ้วไหว แต่ยังมีเด็กบางคนที่ยังไม่สามารถแสดงท่าทางของตัวละครออกมาได้เท่าที่ควร หรือทำได้บ้างไม่ได้บ้าง เช่น น้องซีที่ยังแสดงท่าทางของต้นไม้ออกมายังไม่เป็นธรรมชาติ ขาดความมั่นใจ เป็นต้น กลุ่มจัดเตรียมฉากและกลุ่มจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดง สังเกตได้ว่าเด็กส่วนใหญ่ในกลุ่มเริ่มที่จะทำงานร่วมกันได้มากขึ้น แต่ยังมีเด็กบางคนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือ มีการแย่งอุปกรณ์และทะเลาะกัน ส่วนเพื่อนในกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของเพื่อนได้ว่าเพื่อนร้องไห้เสียใจ แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อเพื่อนได้ด้วยตนเองจึงมาบอกครู ดังนั้นครูจึงเข้าไปสอบถามและช่วยเหลือเพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างการปฏิบัติตนต่อเพื่อนที่เหมาะสม จากนั้น เด็กและครูพูดคุยร่วมกันเกี่ยวกับการจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ และเด็กวาดภาพเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองได้ทำในวันนี้ พร้อมกับออกมาเล่าผลงานให้เพื่อนฟัง เช่น เด็กเล่าว่า “ผมวาดตอนทำที่คาดหวังกับเพื่อนครับ ผมไปช่วยเพื่อนระบายสีครับ” ครูจึงถามว่า “ทำไมหนูถึงไปช่วยเพื่อนคะ” เด็กบอกว่า “ผมเห็นเพื่อนทำช้า เลยไปช่วยครับ” ครูถามว่า “พอหนูไปช่วยแล้ว เพื่อนรู้สึกอย่างไรคะ” เด็กบอกว่า “เพื่อนยิ้ม มีความสุขครับ” แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของเพื่อนได้ แม้ว่าเพื่อนจะแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาได้ไม่ชัดเจนจากการที่เพื่อนทำงานช้าทำให้เด็กสามารถเข้าใจได้ว่าเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ จึงเข้าไปช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งถือได้ว่าเด็กเริ่มตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

สัปดาห์ที่ 5-6 ในสัปดาห์ที่ 5 หลังจากทีครูเล่านิทานเรื่อง “ใครกินพายแอปเปิ้ลของฉันไป” ให้เด็กฟังแล้ว จากนั้นเด็กแต่งนิทานร่วมกันอย่างอิสระ เรื่อง “เมนูแสนอร่อย” และจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ร่วมกัน เมื่อจัดเตรียมละครสร้างสรรค์เสร็จเรียบร้อยแล้ว เด็ก ๆ แต่ละกลุ่มช่วยกันตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนการแสดงละครสร้างสรรค์ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่แสดงออกให้เห็นถึงความร่วมมือกันอย่างชัดเจน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสมตามวัย จากนั้นเด็กกลุ่มที่ 1 ทำการแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่เด็กช่วยกันคิดและออกแบบร่วมกัน โดยมีเด็กกลุ่มที่ 2

และกลุ่มที่ 3 ที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชม ในขณะที่แสดงละครสร้างสรรค์สังเกตได้ว่า เด็กส่วนใหญ่สามารถแสดงละครสร้างสรรค์ออกมาอย่างได้สมบทบาท แสดงให้เห็นว่าเด็กส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ การเข้าใจ และการตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง และยังสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจและคล้อยตามกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ หลังจากจบการแสดงละครสร้างสรรค์ ผู้ชมต่างปรบมือเพื่อเป็นกำลังใจให้กับนักแสดงได้ด้วยตนเอง และส่งเสียงชื่นชมเพื่อน ๆ นอกจากนี้ เด็กส่วนใหญ่สามารถบอกอารมณ์ความรู้สึกของเพื่อนและครูได้ จากการสังเกตสีหน้าท่าทางระหว่างชมการแสดงละครสร้างสรรค์ เด็กสรุปเรื่องราวในนิทานและสะท้อนความรู้สึกที่มีต่อละครสร้างสรรค์ร่วมกัน และวาดภาพเกี่ยวกับประโยชน์ของละครสร้างสรรค์ พร้อมกับออกมาเล่าผลงานให้เพื่อน ๆ ฟังได้ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ชื่นชอบละครสร้างสรรค์เพราะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน

2. ด้านการเคารพผู้อื่น มีพฤติกรรมบังคับประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ (1) การแสดงออกถึงการรู้ว่าแต่ละบุคคลมีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ รูปร่างลักษณะ เชื้อชาติ ภาษา (2) การแสดงออกถึงการรู้ว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถ มีความคิด มีความต้องการ และมีมุมมองที่เหมือนหรือแตกต่างกัน และ (3) การแสดงออกถึงการตอบสนองต่อผู้อื่นบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรมที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งผู้ศึกษาขอรายงานพฤติกรรมที่สังเกตเป็นรายสัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1-2 ในสัปดาห์ที่ 2 ครูดำเนินกิจกรรมโดยการเล่านิทานเรื่อง “ปลาสายรุ้ง” ให้เด็กฟังและสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องราวและตัวละครต่าง ๆ ในนิทาน แต่เนื่องจากเป็นช่วงสัปดาห์แรกของกิจกรรม เด็กส่วนใหญ่ไม่กล้าตอบคำถาม ดังนั้นครูจึงใช้เวลาในการคิดและชี้แนะเพิ่มเติม เพื่อให้เด็กกล้าที่จะแสดงความสามารถ ความคิด ความต้องการ และมีมุมมองของตนเองร่วมกับเพื่อนและครูได้อย่างเหมาะสม สังเกตได้ว่าเด็กส่วนใหญ่สามารถบอกลักษณะของตัวละครได้เพียงลักษณะเดียว เช่น ปลาตัวสีแดง ตัวเป็นแฉก ๆ ปลาหมึกยักษ์ตาโต มีหนวดยาว เป็นต้น และเด็กส่วนใหญ่สามารถบอกลักษณะที่เหมือนและต่างกันระหว่างตนเองกับตัวละครได้บ้าง เช่น ปลาสายรุ้งตัวเล็กกว่าหนู ปลาสายรุ้งมีเกล็ดที่ตัวแต่หนูไม่มี เป็นต้น จากนั้นครูดำเนินกิจกรรมต่อโดยให้เด็กแต่งนิทานร่วมกันอย่างอิสระ เด็กส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการแต่งนิทาน ครูจึงใช้คำถาม เช่น ตัวละครในเรื่องมีใครบ้าง แต่ละตัวละครมีลักษณะอย่างไร มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้น และนิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดอย่างไร เป็นต้น สังเกตได้ว่าเด็กส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้เท่าที่ควร จึงทำให้ใช้เวลานานในการแต่งนิทาน ส่วนเนื้อเรื่องที่แต่งออกมาเริ่มมีความคล้ายคลึงกับเรื่องที่ครูเล่าให้ฟัง ตัวละครส่วนใหญ่เป็นตัวละครเดิม มีการเพิ่มเติมเข้ามาเป็นบางตัว หลังจากเด็กทำกิจกรรมแต่งนิทานร่วมกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูและเด็กสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการแต่งนิทานและวาดภาพตัวละครที่ตนชื่นชอบ พร้อมกับออกมาเล่าผลงานให้เพื่อนฟัง เด็กส่วนใหญ่สามารถวาดภาพตัวละครที่ตนชื่นชอบได้ แต่ยังบอกลักษณะของตัวละครที่เหมือนและต่างไปจากตนได้เพียงลักษณะเดียว ดังนั้นครูควรอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของตัวละครแต่ละตัว เพื่อให้เด็กเข้าใจมากยิ่งขึ้น

สัปดาห์ที่ 3-4 ในสัปดาห์ที่ 4 หลังจากที่ครูเล่านิทานเรื่อง “แมว 11 ตัวกับยักษ์อุฮือฮะ” ให้เด็กได้ฟังแล้ว จากนั้นเด็กแต่งนิทานร่วมกันอย่างอิสระ เรื่อง “เด็ก ๆ ผจญภัย” ระหว่างที่แต่งนิทานร่วมกันในสัปดาห์นี้ สังเกตได้ว่าเด็กเริ่มมีความสนใจในกิจกรรมมากขึ้น เด็กกล้าแสดงความคิด

เกี่ยวกับตัวละคร มีการเสนอตัวละครที่มีความแตกต่างไปจากเดิม เนื้อเรื่องมีแนวคิดมาจากนิทานที่ครูเล่า มีความยาวมากขึ้น และมีรายละเอียดที่เพิ่มขึ้น จากนั้นเด็กช่วยกันทบทวนเนื้อเรื่องและบทบาทของตัวละคร เพื่อนำมาจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ สังเกตได้ว่า เด็กมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น เริ่มมีการวางแผนในการทำงานร่วมกัน โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่ม และในแต่ละกลุ่มจะมีเด็กที่คอยเป็นผู้นำ คอยบอกเพื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มจัดเตรียมตัวละคร ในสัปดาห์นี้สังเกตได้ว่าเด็กเริ่มมีความคุ้นเคยกับกิจกรรมและเห็นแนวทางในการจัดเตรียมตัวละครมาพอสมควร เด็กส่วนใหญ่แบ่งหน้าที่กัน ซึ่งเห็นได้จากการที่เด็กพูดคุยกันก่อนการเลือกตัวละคร ว่ามีลักษณะอย่างไร และใครอยากจะเป็นตัวละครอะไร แต่ก็ยังพบปัญหาเมื่อเด็กบางคนอยากแสดงเป็นตัวละครเดียวกัน และมีเด็กบางคนทักท้วงการซ้อมบทบาทของเพื่อน เช่น น้องแดงบอกว่า “ไม่เห็นจะเหมือนเสื้อสีเขียวตรงไหนเลย” แสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มเรียนรู้บทบาทของตัวละครทั้งลักษณะและท่าทาง รวมทั้งเด็กยังกล้าแสดงความคิดเห็น หรือมุมมองของตนเองที่แตกต่างไปจากเพื่อน กลุ่มจัดเตรียมฉากและกลุ่มเตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดง เด็กส่วนใหญ่เริ่มมีการวางแผนในการทำงานร่วมกัน มีการพูดคุยแสดงความคิดเห็น และเริ่มบอกความสามารถ ความต้องการ และมุมมองของตนเองร่วมกับเพื่อน แต่ก็ยังมีเด็กบางคนที่ยังคิดแตกต่างไปจากเพื่อนอยู่บ้าง ยังไม่รับฟังและไม่ทำตามที่ได้ตกลงกันในกลุ่ม ดังนั้น การที่เด็กได้เรียนรู้การตอบสนองต่อผู้อื่นจึงมีความสำคัญ และครูควรส่งเสริมให้เด็กได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมจัดเตรียมละครสร้างสรรค์เรียบร้อยแล้ว เด็กและครูพูดคุยร่วมกันเกี่ยวกับการจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ว่ามีขั้นตอนอย่างไร พบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขและวางแผนอย่างไร ซึ่งเด็กส่วนใหญ่เริ่มมีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่ยังมีเด็กบางคนที่ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น ครูจึงใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นมากขึ้น จากนั้นเด็กวาดภาพเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองได้ทำในวันนี้ พร้อมกับออกมาเล่าผลงานให้เพื่อนฟัง จะเห็นได้ว่าเด็กสามารถบอกสิ่งที่ตนเองทำได้ และบอกรายละเอียดของภาพได้มากขึ้น

สัปดาห์ที่ 5-6 ในสัปดาห์ที่ 6 หลังจากที่ได้ครูเล่านิทานเรื่อง “อนุบาลช้างเบ็้ม” ให้เด็กฟังแล้ว จากนั้นเด็กแต่งนิทานร่วมกันอย่างอิสระ “เรื่อง การแสดงในสวนสัตว์” ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ต่างช่วยกันเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งนิทาน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และเด็กส่วนใหญ่สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ด้วยตนเอง จากนั้นทบทวนเนื้อเรื่องและจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ เมื่อจัดเตรียมละครสร้างสรรค์เสร็จเรียบร้อยแล้ว เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนการแสดงละครสร้างสรรค์ เด็กส่วนใหญ่มีความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี และช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม และเด็กกลุ่มที่ 1 ทำการแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่เด็กช่วยกันคิดและออกแบบร่วมกัน โดยมีเด็กกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชม ในขณะที่แสดงละครสร้างสรรค์สังเกตได้ว่า เด็กส่วนใหญ่ที่เป็นนักแสดงมีการร่วมมือกันระหว่างทำการแสดง ทำให้ละครสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ สามารถดำเนินเรื่องราวไปได้อย่างต่อเนื่อง เช่น มีการส่งอุปกรณ์ให้กัน คอยเตือนเพื่อนให้เข้าฉาก เป็นต้น และนอกจากนี้นักแสดงมีความเข้าใจตัวละครจึงสามารถแสดงบทบาทออกมาได้เหมือนจริง และเด็กส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ชมให้ความร่วมมือในการชมการแสดงเป็นอย่างดีเมื่อจบการแสดง ผู้ชมปรบมือให้เพื่อนอย่างมีความสุข หลังจากจบการแสดงละครสร้างสรรค์ ครูและเด็ก

สรุปและสะท้อนความคิดร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องราวและลำดับเหตุการณ์ในนิทาน ความสนุกสนานที่ได้รับ รวมไปถึงข้อคิดที่ได้จากนิทาน เด็กส่วนใหญ่มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการสนทนาร่วมกัน และจากการวาดภาพเกี่ยวกับประโยชน์ของละครสร้างสรรค์ของเด็ก พบว่า เด็กส่วนใหญ่ชื่นชอบการแสดงละครสร้างสรรค์ และอยากทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์อีก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผู้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ ผลการศึกษพบว่า คะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมในภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.27 และหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.99 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันพบว่า หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการบันทึกพฤติกรรมเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมทั้ง 2 ด้านเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ 1) ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และ 2) ด้านการเคารพผู้อื่น เด็กปฐมวัยมีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ด้วยตนเอง ถือได้ว่าการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมให้แก่เด็กปฐมวัยได้ ผลการสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากการสังเกตพฤติกรรมด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่า เด็กบอกไม่ได้ว่าแต่ละบุคคลมีการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ในสถานการณ์ต่าง ๆ เด็กยังไม่เข้าใจการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านการใช้คำพูดและแสดงออกผ่านสีหน้า ท่าทาง และเด็กไม่สามารถแสดงออกถึงการตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่น เพื่อน ครู ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่หลังจากที่เด็กได้ทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์แล้ว เด็กมีพฤติกรรมด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นดีขึ้น เด็กสามารถบอกอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เด็กสามารถอธิบายเห็นถึงความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างชัดเจน และเด็กสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการเคารพผู้อื่น จากการสังเกตพฤติกรรมด้านการเคารพผู้อื่นก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่า เด็กยังไม่สามารถบอกลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันระหว่างตนเองกับบุคคล

อื่นได้เท่าที่ควร เด็กยังไม่กล้าแสดงความสามารถ ความคิด ความต้องการ และมุมมองของตนเองร่วมกับผู้อื่นได้ และเด็กไม่สามารถแสดงออกถึงการตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม แต่หลังจากที่เด็กได้ทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์แล้ว เด็กมีพฤติกรรมด้านการเคารพผู้อื่นดีขึ้น เด็กสามารถบอกลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นได้ชัดเจนขึ้น เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมหรือบอกความสามารถ ความคิด ความต้องการ และมุมมองของตนเองและบุคคลอื่น เพื่อน ครูได้ด้วยตนเอง และเด็กสามารถตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยได้ สามารถส่งเสริมให้เด็กมีการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีการเคารพผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ที่ควรให้ความสำคัญเพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม วัฒนธรรม ที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยทั้งภาพรวมและแยกรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเคารพผู้อื่น และรองลงมาคือ ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แต่พฤติกรรมก็มีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กได้รับการส่งเสริมการตระหนักรู้ทางสังคมผ่านกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ จึงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นได้ ผู้ศึกษามีข้อวิจารณ์ 2 ประเด็น คือ การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์และการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย จากเอกสาร หลักสูตร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และได้นำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ทำความเข้าใจ จึงสามารถแบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และ 2) ด้านการเคารพผู้อื่น ในส่วนของการออกแบบกิจกรรมผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดและหลักการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ รูปแบบการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และวิธีการส่งเสริมการตระหนักรู้ทางสังคมที่ใช้กับเด็กปฐมวัยในประเทศศึกษาเอกสารของ ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2546) ซึ่งได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) กิจกรรมเตรียมความพร้อม 2) กิจกรรมจูงใจ 3) กิจกรรมละครสร้างสรรค์ (กิจกรรมก่อนละครและการแสดง) และ 4) การประเมินผล ต่างประเทศศึกษาเอกสารของ Saracho (2019) และ Akdeniz (2016) ได้อธิบายขั้นตอนของละครสร้างสรรค์ไว้ทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์ และ 3) การประเมินผล และศึกษางานวิจัยของ Cetingoz (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแผนการสอนละครสร้างสรรค์สำหรับการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย เป็นต้น

ผู้ศึกษาได้นำขั้นตอนของละครสร้างสรรค์ที่ได้ศึกษาทั้งในและต่างประเทศมาปรับให้เหมาะสมตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ให้เข้ากับ

บริบทการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดเป็นกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่แปลกใหม่มีความน่าสนใจ และส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียนอย่างสนุกสนาน ผ่านกิจกรรมละครสร้างสรรค์ จากนั้นผู้ศึกษาจัดทำแผนการจัด กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 เสนอตัวแบบผ่านนิทาน ในชั้นนี้เด็กจะได้ เรียนรู้ตัวแบบจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟัง ซึ่งนิทานที่นำมาใช้ในกิจกรรมมีเนื้อหาที่สอดแทรก การตระหนักรู้ทางสังคม ทั้งมุมมองของตัวละครและแนวคิดของเรื่อง สอดคล้องกับ พัชรีย์ ผลโยธิน (2558) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ของมนุษย์ตามแนวคิดของ Bandura ที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรม ที่ผู้อื่นกระทำ หรือเรียนรู้โดยการเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบที่นำมาใช้ควรเป็นพฤติกรรมสังคม ทางบวก เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งตัวแบบจากนิทานจะช่วย จุดประกายความคิดให้กับเด็กในการแต่งนิทานร่วมกันอย่างมีความหมาย โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและ ตั้งคำถามระหว่างทำกิจกรรม ชั้นที่ 2 จัดเตรียมละครสร้างสรรค์ ในชั้นนี้เด็กช่วยกันจัดเตรียมละคร สร้างสรรค์ โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จัดเตรียมตัวละคร กลุ่มที่ 2 จัดเตรียมฉาก และกลุ่มที่ 3 จัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งแต่ละกลุ่มมีหน้าที่แตกต่างกัน เด็กจะได้เรียนรู้ การทำงานที่หลากหลายร่วมกับผู้อื่น ได้วางแผนในการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย และชั้นที่ 3 แสดงละครสร้างสรรค์และสะท้อน การเรียนรู้ ในชั้นนี้เด็กจะได้แสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่เด็กช่วยกันคิดและออกแบบร่วมกัน โดยเด็กแสดงออกอย่างอิสระหรือด้นสด ไม่มีบทพูดตั้งแต่ต้นจนจบและมีเพื่อนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชม เมื่อจบการแสดงเด็กสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับละครสร้างสรรค์ที่เกิดจากความร่วมมือของ ทุกคน ว่ามีขั้นตอนอย่างไร พบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขและวางแผนการทำงานอย่างไร รวมไปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ซึ่งเด็กได้มี โอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองของตนเองร่วมกับผู้อื่นอย่างอิสระ โดยไม่มีผิด ไม่มีถูก จะเห็น ได้ว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์ มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน และสามารถส่งเสริม การตระหนักรู้ทางสังคมทั้ง 2 ด้านเสมอกัน ไม่เน้นการส่งเสริมด้านใดด้านหนึ่งเป็นหลัก

จากเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่า กิจกรรมละครสร้างสรรค์สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรม การตระหนักรู้ทางสังคมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2550) ที่กล่าวว่า ละคร สร้างสรรค์ หมายถึง การเล่นสมมติผ่านกิจกรรมที่มีขั้นตอน มีการจัดเตรียมข้อมูล และมีการวางแผนการเล่นให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เพื่อพัฒนาให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเล่น ในรูปแบบต่าง ๆ สะท้อนถึงธรรมชาติในการเล่นของเด็ก นอกจากนี้ การแสดงละครเป็นกิจกรรมที่ เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการลำดับเรื่องราว การเรียงลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวจากนิทาน การใช้ ภาษาในการสื่อสารของตัวละคร เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะของตัวละครที่ เด็กสวมบทบาท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

2. การตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย พฤติกรรมทั้งหมด 2 ด้าน คือ ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการเคารพผู้อื่น หลังจากที่ได้เด็กได้รับการจัดกิจกรรมละคร สร้างสรรค์แล้ว ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าสูงมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลมาจากพัฒนาการของเด็กที่ค่อนข้าง มีความแตกต่างกัน แบ่งออกได้ 3 กลุ่มคือเด็กที่มีพัฒนาการสูงมีความสามารถโดดเด่น เด็กที่มี

พัฒนาการสมวัยตามเกณฑ์ และเด็กที่ต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการหรือได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ ดังนั้นความแตกต่างของพัฒนาการที่กล่าวมานี้ จึงมีผลต่อการกระจายของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และจากการเปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเคารพผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วย 3 พฤติกรรม ได้แก่ (1) การแสดงออกถึงการรู้ว่าแต่ละบุคคลมีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ รูปร่างลักษณะ เชื้อชาติ ภาษา (2) การแสดงออกถึงการรู้ว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถ มีความคิด มีความต้องการ และมีมุมมองที่เหมือนหรือแตกต่างกัน และ (3) การแสดงออกถึงการตอบสนองต่อผู้อื่นบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรมที่ตนอาศัยอยู่ เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเพราะการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในแต่ละชั้น เด็กได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นที่ 1 เสนอตัวแบบผ่านนิทาน เด็กฟังนิทานที่ครูเล่าและเรียนรู้ลักษณะของตัวละครที่มีความเหมือนและต่างกัน เด็กได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ตัวละครและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในนิทาน เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเองและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ในระหว่างที่แตงนิทานร่วมกันในกลุ่มใหญ่ ชั้นที่ 2 จัดเตรียมละครสร้างสรรค์ เด็กมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีหน้าที่แตกต่างกัน เด็กจึงต้องมีการพูดคุยวางแผนร่วมกันก่อนการทำงาน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ และชั้นที่ 3 แสดงละครสร้างสรรค์และสะท้อนการเรียนรู้ เด็กแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่เด็กช่วยกันคิดและออกแบบร่วมกัน โดยมีเด็กที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชม เมื่อจบการแสดงละครสร้างสรรค์ เด็กสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างอิสระ ตามความคิดและมุมมองของตนเอง จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ชั้น ของกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรม เด็กได้ร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นของตนเองรวมถึงรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกิจกรรมต่าง ๆ มีการเจรจาอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันภายในกลุ่ม และจากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นประจำตลอด 6 สัปดาห์ จึงส่งผลให้การตระหนักรู้ทางสังคมด้านการเคารพผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Ministry of Education Republic of Singapore (2013) ที่กล่าวว่า ละครเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงบทบาทของบุคคลอื่นหรือตัวละครในเรื่อง ซึ่งจะช่วยทำให้เด็กได้เข้าใจพฤติกรรมค่านิยม และมุมมองของผู้อื่น เด็กมีส่วนร่วมในการเจรจาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับผู้อื่น มีการสื่อสารความรู้สึกผ่านแนวคิดและมุมมองของตนเองมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นและทัศนคติของผู้อื่น โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสม ผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในครั้งนี้ เด็กปฐมวัยแสดงออกถึงพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หลังจากฟังนิทานแล้ว เด็กสามารถบอกอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่แตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์ได้ และนำไปต่อยอดโดยการแต่งเป็นนิทานเรื่องใหม่ได้ ในการจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ เด็กสามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของเพื่อนขณะทำงานร่วมกัน จากการสังเกตผ่านสีหน้า ท่าทางที่แสดงออกมา เช่น รู้สึกเสียใจ ร้องไห้เพราะโดนเพื่อนแกล้ง เป็นต้น และเด็กสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของเพื่อนได้ด้วยตนเอง เช่น การปลอบโยน และการให้กำลังใจเพื่อน เป็นต้น เมื่อเด็กแสดงละครสร้างสรรค์ เด็กแสดงท่าทางที่สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจได้ ดังนั้น การที่เด็กแสดงละครสร้างสรรค์ออกมาได้

สมบทบาทมากเท่าไร หมายถึง เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ การเข้าใจ และการตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นที่มีอยู่มากเท่านั้น

2. ด้านการเคารพผู้อื่น เด็กสามารถบอกลักษณะของตัวละครจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟังได้ ทั้งลักษณะทางกายภาพและมุมมองความคิดของตัวละครที่เหมือนและต่างกัน เมื่อแตงนิทานร่วมกัน เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ในกิจกรรมจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการพูดคุยวางแผนร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จไปได้ด้วยดี นอกจากนี้เด็กได้แสดงความสามารถในการแสดงละครสร้างสรรค์อย่างอิสระ แสดงแบบต้นสด ไม่มีบทพูดตั้งแต่ต้นจนจบ นักแสดงมีการร่วมมือกันระหว่างทำการแสดง เช่น มีการส่งอุปกรณ์ให้กัน คอยเตือนเพื่อนให้เข้าฉาก เป็นต้น ทำให้ละครสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ สามารถดำเนินเรื่องราวไปได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันผู้ชมก็ให้ความร่วมมือในการรับชมอย่างตั้งใจและปรบมือให้กำลังใจนักแสดงด้วยตนเอง เมื่อจบการแสดงละครสร้างสรรค์เด็กได้สะท้อนความคิดและมุมมองของตนเองร่วมกันอย่างอิสระ เด็กชื่นชอบกิจกรรมละครสร้างสรรค์และอยากทำกิจกรรมอีก ดังนั้น การที่เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ และการตอบสนองต่อบุคคลอื่นอย่างเหมาะสมตามวัย

ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้ โดยจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านตัวแบบในนิทานที่สอดแทรกการตระหนักรู้ทางสังคม เพื่อจุดประกายความคิดในการแตงนิทานเรื่องใหม่ของเด็ก ๆ จากนั้นเด็กร่วมกันวางแผน ออกแบบ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการจัดเตรียมละครสร้างสรรค์ ตลอดจนดำเนินการแสดงละครสร้างสรรค์ด้วยตนเองอย่างอิสระ ซึ่งการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม เด็กจะได้เรียนรู้การปรับตัวเมื่ออยู่ในกลุ่ม เรียนรู้ในการเจรจาอย่างสร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดองค์ความรู้และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการตระหนักรู้ทางสังคมที่ถาวรต่อไป

ผู้ศึกษาค้นพบว่า บทบาทของครูมีความสำคัญในการส่งเสริมการตระหนักรู้ทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าการตั้งคำถามจะช่วยกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนความคิดของเด็กที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ คำถามที่ใช้ควรเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดของตนเองอย่างอิสระ สอดคล้องกับ Heathcote ผู้นำด้านละครชาวอังกฤษ ที่ใช้เทคนิคการถามในการดำเนินกิจกรรมละครสร้างสรรค์ขั้นตอนต่าง ๆ ทำให้ได้เด็กได้พัฒนาทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2546)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เริ่มจากการที่ครูเล่านิทานให้เด็กฟัง เพื่อเป็นการนำเสนอตัวแบบให้กับเด็ก เพื่อนำไปต่อยอดในการแตงนิทานร่วมกัน โดยเลือกนิทานให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก มีเนื้อหาสอดแทรกความตระหนักรู้ทางสังคม เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี

งานให้กับเด็กผ่านตัวแบบในนิทาน นอกจากจัดเป็นกิจกรรมพิเศษแล้ว ครูสามารถจัดกิจกรรมเชื่อมโยงกับหน่วยการเรียนรู้ หรือสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนได้ โดยการเลือกนิทานที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการเรียนรู้ในหน่วยนั้น ๆ

2. การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กและครูได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนั้น ครูควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กอย่างเหมาะสม เช่น นิทานเรื่องนี้ตัวละครอะไรบ้าง เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน เวลาใด นิทานเรื่องนี้มีปัญหาอะไรบ้าง ถ้าเด็ก ๆ เป็นตัวละครจะอย่างไร เป็นต้น ในระยะแรกเด็กอาจยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ครูจึงควรให้เวลา กับเด็ก ไม่เร่งเร้าคำตอบจากเด็ก และหากเด็กยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ ครูอาจช่วยเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มในระยะแรกจะมีอุปสรรคในเรื่องการแบ่งกลุ่ม เนื่องจากเด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม ครูอาจเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกกลุ่มตามความสนใจก่อน จากนั้นลองเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด เพื่อให้เด็กคุ้นชิน และสามารถเลือกเข้ากลุ่มได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ไปส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ การรับรู้ตนเองผ่านการสะท้อนคิด การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การตระหนักรู้ทางอาชีพ การรู้สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ควรมีการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กปฐมวัย โดยบูรณาการกับกิจกรรมอื่น ๆ ผสมผสานกับเทคนิคการกระตุ้นด้วยคำถาม เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การจัดประสบการณ์เรียนรู้ธรรมชาติเป็นฐาน การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12**

(พ.ศ. 2560 - 2564). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20170313-Education-Development-Plan-12.pdf>.

(2563, 5 มกราคม).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็ก**

อายุ 3-6 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณิชากร ศรีเพชรดี. (2562). **SOCIAL AWARENESS** ฝึกเด็ก ๆ เข้าไปถึงใจคนอื่นด้วยคำถาม

“ถ้าเป็นเรา-เราจะรู้สึกยังไง”. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

<https://thepotential.org/2019/10/14>. (2563, 5 มกราคม).

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2545). **การใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียน.** กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2546). **รายงานผลการวิจัย เรื่อง การใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนา**

ผู้เรียน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2550). **เอกสารประกอบการสอนวิชา PA314 กระบวนการเรียนรู้
แนวทางเลือก**. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรี ผลโยธิน. (2558). **แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย. ในเอกสารการสอน
ชุดวิชา การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (Life Skills Development for
Early Childhood) (หน่วยที่ 1, 1-25 ถึง 1-26)**. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมาคมสร้างสรรค์ไทย. (2548). **การใช้บทบาทสมมติในการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ:
สมาคมสร้างสรรค์ไทย.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2549). **การพัฒนาคุณธรรมของเด็กปฐมวัยด้วยวิธีสอนโดยใช้
ชุดนิทานชาดก**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Akdeniz, C. (2016). **Instructional Process and Concepts in Theory and Practice:
Improving the Teaching Process**. [Online], Available:
<https://books.google.co.th/books?id=UI2PDQAAQBAJ&pgpg=PA133&lpg=PA133&dq=creative+drama+3+stage+warm-up,role-play,evaluation>.
(2020, 1 May).
- Casel. (2019). **SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING (SEL) COMPETENCIES**. [Online],
Available: <https://casel.org/core-competencies/>. (2019, 28 July).
- Cetingoz, D. (2010). **Sample drama plans for preschool education**. [Online],
Available: https://www.researchgate.net/publication/248607134_Sample_drama_plans_for_preschool_education. (2019, 28 July).
- Massachusetts Standards for Preschool & Kindergarten. (2015). **Social and Emotional
Learning, and Approaches to Play and Learning**. [Online], Available:
https://www.dyregional.k12.ma.us/sites/dennisyarmouthmaps/files/uploads/sel-apl-standards_2015.pdf. (2019, 28 July).
- Ministry of Education Republic of Singapore. (2013). **Volume 7 Nurturing Early
Learners A Curriculum for Kindergartens in Singapore Social and
Emotional Development**. [Online], Available: <https://docplayer.net/9863952-Volume-7-nurturing-early-learners-a-curriculum-for-kindergartens-in-singapore.html>. (2019, 28 July).
- Saracho, O.N. (2019). **Handbook of Research on the Education of Young Children**.
[Online], Available: https://books.google.co.th/books?id=VHm6DwAAQBAJ&dq=creative+drama+3+stage+warm-up,role-play,evaluation&hl=th&source=gbs_navlinks_s. (2020, 1 May).
-